

2. Buigingsvormen

2.1 Meervoud

Algemene regel: uitgang *-en* of *-s* zit vast aan het grondwoord

bv. *stoel* > *stoelen*, *buur* > *buren*, *bot* > *botten*

bv. *tafel* > *tafels*, *bezem* > *bezems*, *parasol* > *parasols*

Ook:

- *cafés*, *comités*, *procedés* (klinkerteken met accent)
- *dictees*, *niveaus*, *diners*, *kangoeroes*, *revues*, *froufrous*, *depots*, *etuis*
(1 klank, weergegeven met 2 of meer lettertekens)
- *essays*, *cowboys*, *medleys*, *jockeys*, *sprays* (klinkerteken + <y>)
- *fauteuils*, *details*
- *horloges*, *zones*, *keuzes*, *routes* (sjwa)

UITZONDERING 1: woorden die eindigen op een vrije klinker die gespeld wordt als <a>, <e> (= [e]), <o>, <i>, <u>, <y> krijgen apostrof + s

Voorbeelden: *lama's*, *facsimile's* (met [e], geen sjwa!), *jojo's*, *ski's*, *paraplu's*, *pony's*

REDEN: de vrije klinker zou hier gedekt kunnen worden uitgesproken.

Voorbeeld: **autos* (i.p.v. *auto's*) zou uitgesproken worden met [ɔ].

UITZONDERING 2: de meervoudsvorm van letters, afkortingen en initiaalwoorden krijgt eveneens een apostrof

Voorbeelden: *3'en*, *b's*, *cd's*, *tv's*, *gsm's*, *nv's*, *A4's*, *top 30's*

MAAR: bij letterwoorden zit de *-s* vast aan het grondwoord, bv. *cd-roms*
(letterwoord = lettercombinatie die wordt uitgesproken als een woord)

2.2 Telwoorden: *honderden*, *duizenden*, *miljoenen*

1 MAAL

• *honderd* = 100

• *duizend* = 1000

• *miljoen* = 1000000

VERSCHILLENDE: + en

• *honderden* = 100 + 100 + 100 + ...

• *duizenden* = 1000 + 1000 + 1000 + ...

• *miljoenen* = 1000000 + 1000000 + 1000000 + ...

2.3 Adjectief

a. Superlatief

- algemene regel: adjectief + st
 - *dik* > *het dikst*
 - *verwaand* > *het verwaandst*
- UITZ.: adjectief dat eindigt op <s>
=> alleen -t
 - *mals* > *het malst, de malste biefstuk*
 - *wijs* > *het wijst, de wijste kabouter*

b. Plaatsnamen

- algemene regel: plaatsnaam + s(e)
 - *Gent* > *Gentse Feesten*
 - *Luik* > *Luikse wafels*
- UITZ.: plaats die eindigt op <s>
=> alleen -e
 - *Parijs* > *Parijse lichtjes*
 - *Waasland* > *Wase dialecten*

c. Zelfstandig gebruikte adjectieven (+ pronomina & telwoorden)

De regels uit deze paragraaf gelden zowel voor adjectieven als voor voornaamwoorden en telwoorden als *alle(n)*, *beide(n)*, *enkele(n)*, *vele(n)*, *sommige(n)*, *degene(n)*.

We schrijven -en als:

- (1) het adjectief/pronomen/telwoord echt zelfstandig gebruikt wordt
EN (2) het adjectief/pronomen/telwoord verschillende *personen* aanduidt

	zelfstandig?	personen?
<i>De <u>zieke</u> studenten luisterden naar Studio Brussel.</i>	nee	ja
<i>De <u>zieken</u> luisterden naar Studio Brussel.</i>	ja	ja
<i>De <u>geredden</u> bibberden nog wat na.</i>	ja	ja
<i>De <u>snelste</u> paarden zijn de <u>mooiste</u>.</i>	ja, maar aanvulbaar	nee
<i>De grote jockeys zijn sneller dan de <u>kleine</u>.</i>	ja, maar aanvulbaar	ja
<i>De <u>beide</u> gasten waren ziek.</i>	nee	ja
<i>De gasten waren <u>beiden</u> ziek.</i>	ja	ja
<i>Mijn schoenen waren <u>beide</u> kapot.</i>	ja	nee
[Over twee herders:] <i><u>Beiden</u> kwamen ten val.</i>	ja	ja
[Over twee schapen:] <i><u>Beide</u> kwamen ten val.</i>	ja	nee
<i>De herder en het schaap kwamen <u>beide(n)</u> ten val.</i>	ja	mens + dier

cf. <https://taaladvies.net/> - "Beide/beiden: verwijzing naar mens en dier"

TWIJFELGEVAL

Vergelijk:

- (a) *In heel Europa gelden de Belgen als de dappersten.*
(b) *Van alle Galliërs zijn de Belgen de dapperste(n).*

In zin (a) is duidelijk sprake van zelfstandig gebruik. Er is geen aanvulling met een substantief mogelijk.

Ook in (b) ligt *dappersten* het meest voor de hand. We beschouwen (b) dan als een variant van de zin *De Belgen zijn de dappersten van alle Galliërs*.

Taaladvies.net sluit in zin (b) echter *dapperste* niet uit. Wie *dapperste* schrijft, gaat ervan uit dat we (b) kunnen aanvullen tot *Van alle Galliërs zijn de Belgen de dapperste Galliërs*.

d. Stofadjectieven

Stofadjectieven die bijvoeglijk worden gebruikt, eindigen vaak op *-en*.
bv. *een gouden ketting, een ijzeren staaf, een ivoren toren, houten meubelen*

ATTENTIE: *opalen ring* vs. *ovale tafel*
Opaal is een stofadjectief, *ovaal* niet. Alleen stofadjectieven krijgen *-en*.

2.4 Genitief

Def.: genitief = naamval ter aanduiding van een bezits- of afhankelijkheidsrelatie

a. Genitief-s bij eigennamen

Algemene regel: genitief-s zit vast aan het grondwoord
--

Voorbeelden: *Jans boek, Walters jas, Duitslands wegennet*

Ook in de volgende gevallen – met een klinker aan het wordeinde – wordt de algemene regel toegepast. We verwachten hier geen uitspraakproblemen.

Renés café, Maries brief, Guinees geschiedenis, Van Tongerloos idee, Kimberleys poedel, Cousteaus boot

Miekes boek, België's oudste stad, tantes lievelingsfilm

= sjwa aan het wordeinde

Depre's artikelen, Bordeaux's wijnen

= <z> en <x> aan het wordeinde, maar niet als sisklank uitgesproken

UITZONDERING 1: woorden die eindigen op <a>, <e> (= [e]), <o>, <i>, <u>, <y> krijgen apostrof + s

Voorbeelden: *Fatima's tas, Antigone's verhaal* (met [e], niet met sjwa!), *Alfio's hoed, Mimi's show, Manu's hond, Eddy's auto*

REDEN: de vrije klinker zou hier gedekt kunnen worden uitgesproken.

Voorbeeld: **Theos* (i.p.v. *Theo's*) zou uitgesproken worden met [ɔ].

UITZONDERING 2: woorden die eindigen op een sisklank krijgen alleen een apostrof

Voorbeelden: *Martens' toespraak, Strauss' walsen, Maurice' interviews, Inez' paraplu, Max' bot, Bush' plannen, Sjostakovitsj' symfonieën*

Speciale kwesties

* *Hannes fiets* (grondvorm: Hanne) vs. *Hannes' fiets* (grondvorm: Hannes)

* *Dumas' musketiers, Laclos' verboden boek*

=> geen sisklank, maar wel <ss> aan wordeinde vermijden – zie Deel II: Inleiding

* *iets mals* (ambigu: iets wat *mal* is OF iets wat *mals* is)

* *collector's item* (Engels woord => Engelse spellingregels voor bezitsvormen)

* vaste uitdrukkingen met genitief-s, bv.

- *mijns / zijns / haars / onzes inziens* = naar mijn / zijn / haar / onze mening

- *zijns weegs gaan* = verder gaan (lett. "zijn eigen weg gaan")

- *een bete broods* = een stukje brood (lett. "een beet")

b. Des > 's

- tijdsaanduidingen: *'s ochtends, 's avonds, 's nachts, 's zomers, 's winters*

- plaatsnamen: *'s-Gravenwezel, 's-Gravenvoeren, 's-Gravenhage, 's-Hertogenbosch*

LETTERLIJK:

- *des graven wezel* = het weiland / hooiland van de graaf

- *des graven voeren* = de Voer van de graaf (Voer = zijrivier van de Maas)

- *des graven hage* = het jachtgebied van de graaf

- *des hertogen bosch* = het bos van de hertog

- spreekwoorden, plechtige uitdrukkingen en ludiek bedoeld taalgebruik:

VOORBEELDEN

- *'s lands glorie* = de glorie van het land

- *'s werelds bekendste schaker* = de bekendste schaker van de wereld

- *'s mans boeken* = de boeken van de man